

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан

_____ доц. А. В. Стасишин
(підпис) “_” _____ 2022 р.

ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ
З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ
(“Політична економія”, “Мікроекономіка”,
“Макроекономіка”)
та методичні рекомендації до його проведення

підготовки фахівців галузей знань

- 07 “Управління та адміністрування”
- 05 “Соціальні та поведінкові науки”
- 28 “Публічне управління та адміністрування”

за спеціальностями:

- 072 “Фінанси, банківська справа та страхування”,
- 071 “Облік і оподаткування”
- 051 “Економіка”,
- 281 “Публічне управління та адміністрування”

першого (бакалаврського) рівня освіти
на 2021-2022 н. р.

Розглянуто і схвалено
на засіданні кафедри
економіки та публічного управління
Протокол №9 від 28.04.2022 р.

ЛЬВІВ-2022

Львівський національний університет імені Івана Франка

Факультет управління фінансами та бізнесу

Кафедра економіки та публічного управління

Програма комплексного екзамену з економічної теорії (“Політична економія”, “Мікроекономіка”, “Макроекономіка”) підготовки фахівців галузей знань: 07 “Управління та адміністрування”, 05 “Соціальні та поведінкові науки”, 28 “Публічне управління та адміністрування”; за спеціальностями: 072 “Фінанси, банківська справа та страхування”, 071 “Облік і оподаткування”, 051 “Економіка”, 281 “Публічне управління та адміністрування” першого (бакалаврського) рівня освіти на 2021-2022 н. р. - Львів, 2022. – 22 с.

Розробники:

Сташин А.В., декан факультету управління фінансами та бізнесу, доцент кафедри економіки та публічного управління

Капленко Г.В., д.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки та публічного управління

Пікулик О. І., доцент кафедри економіки та публічного управління

Зеленко В.А., доцент кафедри економіки та публічного управління

Розглянуто і схвалено

на засіданні кафедри економіки та публічного управління

Протокол №9 від 28.04.2022р.

Розглянуто та затверджено Вченою радою

факультету управління фінансами та бізнесу

Протокол №5 від 28 квітня 2022р.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Комплексний екзамен з економічної теорії проводиться після повного вивчення студентами дисциплін “Політична економія”, “Мікроекономіка” та “Макроекономіка”.

Білет для державного екзамену включають теоретичні та практичні завдання трьох рівнів складності.

Перший рівень – це 20 тестових запитань з “Політичної економії”, “Мікроекономіки” та “Макроекономіки”. Другий рівень – це 10 тестових запитань підвищеного рівня складності, які вимагають від студентів глибших знань та вміння мислити логічно. Третій рівень – це 2 задачі, з яких перша – з дисципліни “Мікроекономіка” та друга – з дисципліни “Макроекономіка”.

На виконання усіх завдань студенту надається 2 академічні години.

Студенту видається (надсилається) екзаменаційний білет та бланк для виконання екзаменаційної роботи. Завдання для проведення комплексного екзамену з економічної теорії складено відповідно до навчальних програм економічних дисциплін, розглянутих та схвалених кафедрою економіки та публічного управління факультету управління фінансами та бізнесу.

1.1. Організація та проведення комплексного екзамену з економічної теорії

Порядок проведення комплексного екзамену з економічної теорії оприлюднюють на сайті факультету управління фінансами та бізнесу та доводиться до відома здобувачів вищої освіти та членів Екзаменаційної комісії. Перелік питань для проведення підсумкової атестації затверджують на засіданні кафедри та доводиться до відома здобувачів освіти.

Комплексний екзамен з економічної теорії та передекзаменаційні консультації проводяться у форматі відеоконференції, які передбачають в тому числі, попередню перевірку технічних параметрів налаштування зв'язку із здобувачами освіти та, при необхідності, усунення технічних помилок.

Під час проведення комплексного екзамену з економічної теорії забезпечується цифрова фіксація (відеозапис та аудіозапис) процесу атестації у формі складання комплексного екзамену з попереднім оголошенням членам Екзаменаційної комісії та здобувачам освіти про проведення такої цифрової фіксації до початку засідання. ***Реєстрацію та ідентифікацію особи здобувача здійснюється з використанням особистої електронної скриньки студента.***

Здобувачі освіти отримують екзаменаційні білети на свою адресу електронної пошти, а відповіді надсилають на зворотню адресу, звідки завдання були надіслані. При отриманні і виконанні письмових завдань здобувачі освіти постійно знаходяться в режимі відеоконференції.

У випадку виникнення суперечностей у членів екзаменаційної комісії щодо оцінювання письмової роботи студента (наприклад, якщо у роботі відсутні певні відповіді, допущені виправлення, наведено декілька відповідей на одне запитання, недостатня кількість набраних балів, підозра на недотримання студентом принципів академічної доброчесності тощо), варто застосувати усну компоненту. Члени екзаменаційної комісії можуть задати студенту будь-яке питання із переліку, який включений до програми комплексного екзамену з економічної теорії.

Після завершення засідання Голова Екзаменаційної комісії оголошує здобувачам освіти результати складання підсумкової атестації в режимі відеоконференції, а секретар Екзаменаційної комісії вносить відповідні оцінки в протокол засідання Екзаменаційної комісії.

У разі виникнення під час державного екзамену обставин непереборної сили здобувач освіти повинен негайно повідомити Екзаменаційну комісію про ці обставини за допомогою визначеного каналу зв'язку (телефон, месенджер тощо) з обов'язковою фото- або відеофіксацією стану виконання завдань та об'єктивних факторів, що перешкоджають його завершенню. За цих обставин можливість та час перескладання державного екзамену визначає Екзаменаційна комісія (з відповідною відміткою у Протоколі) та рішення повідомляється здобувачу освіти. Якщо здобувач освіти несвоєчасно повідомив або не повідомив взагалі про виникнення технічних проблем – Екзаменаційна комісія приймає відповідне рішення щодо такого здобувача вищої освіти в індивідуальному порядку.

На бланку для відповідей студенти вказують своє прізвище, ім'я, по батькові, № екзаменаційного білету, № академічної групи, дату складання екзамену.

До здачі комплексного екзамену з економічної теорії допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану: мають залікові та екзаменаційні оцінки з усіх дисциплін, захистили курсові роботи, звіт про проходження виробничої практики.

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

2.1. Загальні вказівки

Студенту надається можливість ознайомитися на сайті кафедри економіки та публічного управління з програмою комплексного екзамену з економічної теорії, яка ключає перелік навчальних програм з “Політичної економії”, “Мікроекономіки” та “Макроекономіки”, перелік основних питань та список рекомендованої літератури з кожної дисципліни, що включені до комплексного екзамену з економічної теорії.

Для виконання тестових завдань, студент повинен знати суть базових економічних категорій, зміст основних економічних законів та принципів, методи дослідження економічних процесів та явищ, домінуючі теорії, напрямки та школи в економічній науці. Також студент повинен знати основні економічні показники та методику їх обчислення.

2.2. Рекомендації з організації самостійної роботи при підготовці до комплексного екзамену з економічної теорії

Самостійна робота студентів повинна організовуватись на основі програми комплексного екзамену. У ході повторення раніше вивченого матеріалу, студент повинен використати рекомендовану літературу, переглянути конспекти лекцій з дисциплін, що входять в комплексний екзамен з економічної теорії, попрацювати з тестами, які пропонуються студентам для діагностики їх знань з кожної дисципліни. Усі необхідні методичні матеріали розміщені на сайті кафедри економіки та публічного управління. Підготовку студент повинен розпочинати з повторення основних питань з дисципліни «Політична економія». Засвоївши базові економічні категорії, студент може переходити до повторення основних тем з мікро- та макроекономіки. Особливу увагу студенту варто звернути на підготовку до виконання тестових завдань, що стосуються графічних моделей.

2.3. Рекомендації з організації роботи з літературою

При підготовці до комплексного екзамену з економічної теорії, студент повинен скористатися списком рекомендованої літератури з кожної дисципліни. Літературними джерелами можуть бути монографії, підручники, навчальні посібники, статистичні збірники, журнальні та газетні статті, інтернет-сайти. При вивченні літературних джерел рекомендується вести робочі записи, які полегшують систематизацію та узагальнення матеріалів. До робочих записів відносяться нотатки. Слід занотувувати основні визначення з підручників та навчальних посібників, аналізувати статистичні дані, робити висновки та узагальнення. Послідовність записів слід згрупувати по питаннях теми і розмістити таким чином, щоб утворилось послідовне висвітлення вивчених питань. Можна скласти план чи перелік питань опрацьованого матеріалу (простий або розгорнутий).

Існують ще інші форми ведення записів. Це – тези і конспект. У тезах стисло викладаються основні положення тексту у формі твердження чи заперечення. Найпоширенішою формою записів є конспект. Треба конспектувати після того, як весь матеріал прочитано і складено план.

При конспектуванні можна використовувати різного роду скорочення, абрєвіатури і т.п.

При виборі посібників, підручників слід ставити акцент на сучасних книжках, які охоплюють навчальну програму, мають графічну ілюстрацію, схеми, таблиці, приклади розв’язування задач, тести.

При опрацьованні літератури студент має систематизувати раніше набуті знання, засвоїти нові знання, намагатися пов’язати теоретичні аспекти проблеми з практикою.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ „ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ”

Тема 1. Економіка як наука

Багатоваріантність визначень поняття “економічна теорія”. Економічна теорія та політична економія. Економічна теорія як наука про людину. Взаємозв’язок економічної теорії з іншими науками.

Методологія економічної науки. Метод спостереження. Експеримент в економічній науці. Метод абстракції. Моделювання як метод економічної теорії. Методи аналізу та синтезу. Індуктивний та дедуктивний аналіз. Помилки (“пастки”) в економічному дослідженні. Економічне сприйняття.

Економічна теорія та економічна політика. Позитивна та нормативна функції економічної науки. Цілі економічної політики. Макро- та мікроекономічний рівні дослідження.

Етапи, напрямки та школи економічної теорії. Економічна думка античності та Середньовіччя. Меркантилізм. Школа трудової теорії вартості. Фізіократія. Класична школа економічної теорії. Критичний напрям в економічній науці. Марксизм. Неокласичний напрям в економічній теорії. Неолібералізм. Кейнсіанство. Неоконсерватизм. Неолібералізм. Інституційний напрям в економічній науці. Нобелівська премія в галузі економіки.

Особливості становлення та розвитку української економічної науки. Проблеми ідентифікації української економічної думки. Економічна наука в Україні у XVIII-XIX ст. (М.Балудянський, І.Вернадський, М.Зібер, С.Подолінський). Економічні ідеї М.Туган-Барановського. Економіко-математичні дослідження Є.Слуцького.

Тема 2. Потреби і ресурси. Ефективність використання ресурсів

Суть та принципи класифікації потреб в економічній науці. Ієрархія потреб за А.Маслоу. Потреби та економічні інтереси.

Економічні ресурси та їх класифікація. Земля, праця, капітал і підприємницький хист. Основний та оборотний капітал. Компоненти підприємницького хисту. Альтернативні підходи до класифікації економічних ресурсів. Засоби і предмети праці. Інформація, технологія та організація виробництва, енергія та інфраструктура як економічні ресурси.

Ефективність економіки. Повна зайнятість і повний обсяг виробництва. Розподільна та виробнича ефективність. Модель кривої виробничих можливостей (кривої трансформації). Альтернативна вартість. Закон зростання альтернативної вартості.

Закон спадної віддачі (доходності) та форми його прояву. Неуніверсальність закону спадної віддачі. Постійна та зростаюча віддача.

Тема 3. Форми організації виробництва. Товарна економіка

Натуральне господарство та його форма: первісне родинне, античних часів, феодальне. Суть та причини виникнення товарного господарства. Форми товарного господарства: просте, підприємницьке та державне.

Товар та його властивості. Економічні школи про механізми формування ціни товару. Ціна та її функції. Абсолютні та відносні ціни. Ринкові та адміністративні ціни.

Суть та еволюція грошей. Гроші і бартер. Загальний еквівалент. Металеві гроші. Закон Грешама. Сучасні гроші. Функції грошей. Грошова система та її складові. Еволюція та типи грошових систем.

Тема 4. Економічна система

Суспільний лад та його компоненти. Цінності та форми їх прояву. Політичне правління та його види. Національна економіка та економічна система. Вплив цінностей та форм політичного правління на формування економічних систем.

Власність в сучасній економіці. Чинники, що визначають специфіку форм власності. “Пучок” прав власності. Приватна та державна власність. Суб’єкти та об’єкти прав власності.

Національні моделі змішаних економічних систем. Американська модель організації економіки. Японська модель та її ознаки. Модель “шведського соціалізму”. Командно-адміністративна економічна система. Умови реалізації, переваги та вади командних економік.

Перехідні економічні системи. Напрями трансформації перехідних економічних систем. “Шокова терапія” та градуалізм (еволюційний шлях). “Третій (проміжний)” шлях у реформуванні планових економік.

Тема 5. Ринкова економіка

Основні принципи організації ринкової економіки. Приватна власність. Свобода підприємництва та вибору. Особистий інтерес та конкуренція. Схема кругообігу в ринковій економіці.

Суть ринку. Національний ринок та його сегменти. Ринок товарів і послуг: суть та види. Ринок праці та ринок природних ресурсів. Фінансові ринки. Ринок грошей та ринок капіталу. Кредитний ринок. Ринок цінних паперів. Ринок науково-технічних розробок. Валютний ринок. Страховий ринок. Тіньовий ринок.

Суть та підходи до класифікації ринкових структур. Досконала конкуренція та її ознаки. Ефективність за умов досконалої конкуренції. Досконала конкуренція як ідеальний тип ринкової структури.

Чиста монополія та її ознаки. Причини виникнення та види монополій. Закрита, відкрита та природна монополія. Виробнича та розподільна ефективність за умов чистої монополії.

Монополістична конкуренція та її ознаки. Нецінова конкуренція. Виробнича та розподільна ефективність за умов монополістичної конкуренції.

Олігополія та її ознаки. Контроль за ціною в умовах олігополії. Виробнича та розподільна ефективність за умов олігополії. Показники рівня ринкової влади. Коефіцієнт концентрації. Індекс Герфіндаля.

Тема 6. Ринкова інфраструктура

Суть та функції ринкової інфраструктури. Товарна біржа. Функції товарної біржі. Біржові контракти. Опціони. Ф'ючерси. Фондова біржа. Функції фондової біржі. Фондові індекси. Біржа праці.

Фінансові посередники. Банки і банківська система. Небанківські фінансові інститути. Страхові компанії. Трасти (довірчі товариства). Кредитні спілки. Інститути спільного інвестування. Функції фінансових посередників.

Тема 7. Ринковий механізм

Попит та величина попиту. Закон попиту. Крива попиту. Ефекти доходу та заміщення. Нецінові чинники попиту. Індивідуальний та ринковий попит. Ефекти Веблена, Гіффена, слідування більшості та снобізму.

Пропозиція та величина пропозиції. Закон пропозиції. Крива пропозиції. Нецінові чинники пропозиції. Індивідуальна та ринкова пропозиція. Неуніверсальність закону пропозиції.

Суть ринкової рівноваги. Дефіцит і профіцит на ринку. Механізм відновлення ринкової рівноваги. Існування ринкової рівноваги. Зміна параметрів ринкової рівноваги під впливом змін попиту та пропозиції.

Недоліки ринкового механізму. Монополізація економіки. Вигоди та витрати “переливу”. “Байдужість” ринку до виробництва громадських благ. Обмежена мобільність ресурсів. Соціальна нерівність. Циклічність розвитку ринкової економіки.

Тема 8. Економічна роль держави

Економічні функції держави. Антимонопольна політика та її інструменти. Злиття компаній та його форми. Картелі та трести. Корегування вигід та витрат “переливу”. Виробництво громадських благ. Перерозподіл доходів. Стабілізаційна політика. Схема

кругообігу за участю держави. Державне регулювання цін. Особливості встановлення мінімальної ціни (зарплати) на ринку праці/

Структура державних фінансів. Державні видатки. Державні закупівлі та трансферні платежі. Соціальне страхування. Податки та їх види. Способи нарахування податкових платежів. Пропорційні, прогресивні та регресивні податки. Державний бюджет. Дефіцит державного бюджету. Способи фінансування дефіцитного державного бюджету.

Тема 9. Економічні цикли. Зайнятість та безробіття

Суспільне відтворення, його суть та види. Суть та характерні риси ділового циклу. Причини циклічних коливань. Фази ділового циклу.

Суть та чинники економічного зростання. Непропорційність економічного зростання. Вибір між сьогоденними та майбутніми благами і економічне зростання.

Зайнятість та ринок праці. Робоча сила. Причини безробіття. Види безробіття. Визначення рівня безробіття. Природний рівень безробіття.

Тема 10. Фірма як суб'єкт ринкової економіки

Суть та види підприємств. Малі та великі підприємства. Переваги та вади малих підприємств. Переваги та вади великих підприємств. Підприємство та фірма. Види фірм. Підприємство та підприємництво.

Організаційно-правові форми підприємств. Власна справа, її переваги та вади. Партнерство (товариство) та його ознаки. Особливості організації та функціонування корпорацій (акціонерних компаній). Правові форми підприємств в Україні.

Виторг, витрати та прибуток підприємства. Постійні та змінні витрати. Амортизація. Методи нарахування амортизації. Явні та неявні витрати. Економічний та бухгалтерський прибуток.

Тема 11. Економіка домогосподарства

Суть домогосподарства. Функції домогосподарств у традиційній і ринковій економіках. Доходи домогосподарств. Грошові і натуральні доходи. Особисті доходи. Використовувані доходи.

Заробітна плата як основна форма доходу домогосподарств. Види заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата. Мінімальна зарплата. Вартість робочої сили.

Бюджет домогосподарства Основні напрями видатків домогосподарств. Споживання домогосподарств. Заощадження та майно домогосподарств. Мотиви заощаджень.

Диференціація доходів домогосподарств. Родинний розподіл доходів. Бідність і багатство. Показники диференціації доходів населення. Крива Лоренца. Коефіцієнт Джині. Політика соціального захисту населення.

Тема 12. Національна економіка у світовому господарстві

Національна економіка у міжнародному поділі праці. Основні форми міжнародних економічних відносин. Зовнішня торгівля та її показники. Міграція праці. Міграція капіталу. Прямі та портфельні інвестиції. Валютні відносини. Схема кругообігу для змішаної відкритої економіки.

Міжнародні економічні організації та інститути. Світова організація торгівлі. Економічні підрозділи ООН. Міжнародний валютний фонд. Світовий банк. Міжнародна асоціація розвитку. Міжнародна фінансова корпорація. Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій. Європейські економічні інститути. Економічна інтеграція.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ “ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ”

1. Предмет та методи дослідження політекономії. Позитивна і нормативна економіка.
2. Еволюція економічної науки: основні напрямки, школи та течії.
3. Економічні закони та економічні категорії.
4. Суть та класифікація потреб. Безмежність потреб.
5. Економічні інтереси та їх види.
6. Економічні ресурси та їх класифікація.
7. Економічна система, її сутність і типи.
8. Власність як основа економічної системи, її сутність і види.
9. Натуральна та товарна форми господарства.
10. Суть та функції грошей. Еволюція грошей.
11. Інфляція, її причини, види і наслідки.
12. Основні принципи організації ринкової економіки.
13. Суть та суб'єкти ринку. Схема кругообороту ресурсів та доходів.
14. Класифікація ринків за економічним призначенням об'єктів купівлі-продажу.
15. Інфраструктура ринкової економіки та її основні елементи.
16. Суть конкуренції та її види.
17. Антимонопольне законодавство та необхідність антимонопольної політики.
18. Класифікація підприємств за формами організації та розмірами.
19. Суть, суб'єкти, принципи і умови підприємницької діяльності.
20. Суть, форми та види заробітної плати.
21. Капітал підприємства та його класифікація.
22. Фізичне та моральне зношення основного капіталу. Амортизація.
23. Суть та особливості аграрної сфери виробництва. Структура агропромислового комплексу.
24. Суть, основні види суспільного відтворення.
25. Економічне зростання, його зміст, типи і чинники.
26. Циклічність економічного розвитку. Діловий цикл та його фази.
27. Зайнятість та безробіття. Соціальний захист.
28. Основні ознаки та механізм функціонування адміністративно-командної економіки.
29. Основні форми міжнародних економічних відносин.
30. Економічні аспекти глобальних проблем.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ДИСЦИПЛІНИ “ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ”

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник : у 2 кн./ С.М. Панчишин, П.І. Островерх, І.В.Грабинська та ін.; за ред. С.М. Панчишина, П.І. Островерха. – 3-тє вид., виправл. та доп. – Л. : Апріорі, 2017. – Кн.1: Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка . – 567с.
2. Білецька Л.В., Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія. – К.: Центр навчальної літератури. 2019. 688с.
3. Горлач М.І., Соколов М.О., Климов М.І., Лисенко С.Ф. Економічна теорія: підручник для вищої школи / За заг.ред. проф.Соколова М.О. – К.: Центр навчальної літератури. 2019. 532с.
4. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність: підручник / [Е. М. Забарна та ін.] ; Одес. нац. політехн. ін-т. - Херсон : ОЛДІ-плюс. 2020. 411 с.
5. Економічна теорія: навч. посіб. / За ред. М. М. Теліщука / Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 544 с.
6. Економічна теорія: навч. посіб. / Л.С. Томашик, О.О. Перепьолкіна, Б.М. Шевчик, О.О. Сухий, О.Р. Зав'ялова; Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. торг.-екон. ун-т. - Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2018. - 263 с.
7. Економічна теорія: навч. посіб. / Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, О.С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л.С. Шевченко. 2-ге вид. — Харків: Право, 2019. —268 с.
8. Економічна теорія: навч. посіб. / уклад.: Бойда С. В., Колосінська М. І., Белей С. І. ; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : ЧНУ : Рута, 2021. - 199 с.
9. Економічна теорія: навч. посібник для студентів спеціальностей 051 Економіка, 071 Облік і оподаткування, 073 Менеджмент, 075 Маркетинг, 076 Підприємство, торгівля та біржова діяльність / За ред. С.І. Архієреєва. - Харків: НТУ «ХП», 2020. – 230 с.
10. Економічна теорія: підручник / [В. П. Якобчук та ін.; під заг. ред. В. П. Якобчук] ; Житомир. нац. агрокол. ун-т. - Київ : Ліра-К, 2020. 449с.
11. Економічна теорія: підручник / [О. М. Головченко та ін.]; за заг. ред. канд. юрид. наук А. О. Шелехова. - Одеса: Букаєв Вадим Вікторович [вид.], 2018. - 159 с.
12. Економічна теорія: підручник / В.Г. Чепінога. – К.: Видавництво Юрінком Інтер, 2019. – 656 с.
13. Економічна теорія: підручник / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін.; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608с.
14. Економічна теорія: посібник / За заг. ред. В.І. Сідорова, Є.М. Воробйова. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна. – 2019. – 464 с.
15. Економічна теорія: тенденції та розвиток системи економічних ідей: [колект.] монографія / [Е. М. Забарна та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук Е. М. Забарної; Одес. нац. політехн. ун-т. - Одеса: Астропринт. 2018. 388 с.
16. Марченко О. С. Економічна теорія: навчально-методичний посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 131 с.
17. Несененко П. П., Артеменко О. А. Сучасні економічні теорії: навч. посіб. Одеса: ОНЕУ, 2017. 325 с
18. Основи економічних знань: підручник / [А.С. Лобанова та ін.]; / за ред. професора, доктора соціологічних наук А.С.Лобанової. Київ: Вид-во «Каравела», 2020.392с.
19. Основи економічної теорії (для управлінців): навч. посіб. / Ю. Є. Петруня, В. Ю. Петруня, Н. С. Ковтун ; Ун-т мит. справи та фінансів. - Дніпро : Ун-т мит. справи та фінансів, 2021. 130 с.
20. Основи економічної теорії: курс лекцій / І. В. Кокарев. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 220 с.
21. Отрошко О.В. Основи економічної теорії: підручник / О.В.Отрошко.—К.: Знання, 2018. 325с.

22. Скорик Г. І. Вступ до макро- і мікроекономіки: навч. посіб. / Г. І. Скорик, М. Б. Швецова, П. І. Стецюк; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - 2-ге вид. - Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2019. 163 с.
23. Уразов А.У. Основи економічної теорії: навч. посіб. /А.У.Уразов, І.В.Саух, О.І.Вікарчук — К.: Центр навчальної літератури. 2017. 321с.
24. Чепінога В. Г. Основи економічної теорії: навч. посіб. — Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 240 с.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “МІКРОЕКОНОМІКА”

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

Мікроекономіка як розділ економічної теорії, її взаємозв'язок з макроекономікою. Етапи розвитку мікроекономіки як науки. Предмет мікроекономіки, її суб'єкти та об'єкти. Основні поняття та припущення. Загальні та специфічні методи мікроекономічних досліджень. Позитивна та нормативна мікроекономіка.

Тема 2. Аналіз попиту і пропозиції

Основи аналізу попиту. Попит і закон попиту. Крива або графік попиту. Нецінові фактори зміни в попиті.

Основи аналізу пропозиції. Пропозиція і закон пропозиції. Крива або графік пропозиції. Нецінові фактори зміни в пропозиції.

Суть цінової еластичності попиту та пропозиції, конкретні форми її вираження. Дугова еластичність попиту і пропозиції: суть, типи, формула визначення. Точкова еластичність попиту і пропозиції. Можливість різних варіантів розміщення характерних точок на кривих попиту і пропозиції та визначення їх еластичності. Еластичність попиту і загальний дохід. Перехресна еластичність попиту. Еластичність попиту за доходом. Практичне застосування теорії еластичності.

Тема 3. Взаємодія попиту та пропозиції. Ринкова рівновага

Ринкові криві попиту і пропозиції як основа для визначення рівноважної ціни. Ціна рівноваги або ринкова ціна: причини формування та суть. Надлишки та дефіцити. Зміна ринкової рівноваги під впливом дії нецінових факторів попиту і пропозиції. Сталість ринкової рівноваги. Рента (вигода) споживача і виробника від механізму ринкового ціноутворення.

Державне регулювання ринкової рівноваги та його наслідки. Законодавче встановлення максимальної ціни. Встановлення законодавством мінімальної ціни. Вплив податків і субсидій на попит і пропозицію.

Тема 4. Теорія граничної корисності та поведінка споживача

Поняття потреби, види потреб. Економічні блага, їх класифікація. Поняття корисності, її особливості та спосіб досягнення. Загальна і гранична корисність. Функція корисності як залежність між кількістю одиниць споживаного блага та рівнем корисності, що досягається споживачем.

Процес споживання та динаміка зміни загальної і граничної корисності. Перший закон Госсена. Закон спадної граничної корисності блага, його графічне зображення. Раціональний вибір споживача та його дві умови: максимізація загальної корисності та бюджетне обмеження. Рівновага споживача. Модель споживання набору благ. Другий закон Госсена.

Вплив на поведінку споживача бюджетних обмежень і цін.

Еквіваріантний принцип досягнення раціонального вибору та рівновага споживача. Поняття попиту на благо. Моделювання поведінки споживача, який прагне раціоналізувати свій вибір з урахуванням спадної граничної корисності блага: визначення індивідуального попиту на благо.

Тема 5. Ординалістська теорія поведінки споживача

Теорія споживчого вибору та вихідні умови аналізу поведінки споживача згідно концепції кривих байдужості. Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу. Властивості кривих байдужості. Карта байдужості.

Гранична норма заміщення благ: суть і методичне обчислення. Наслідок динаміки норми заміщення у поясненні форми кривих байдужості. Крайні випадки взаємозаміщення та взаємодоповнення благ.

Бюджетне обмеження і можливості споживача. Бюджетна пряма: рівняння і графічна побудова. Властивості бюджетної прямої. Споживча рівновага при бюджетному обмеженні. Графічний вираз споживчої рівноваги. Різні випадки досягнення рівноваги: “внутрішня” і “кутова” рівновага.

Тема 6. Моделювання поведінки споживача

Зміна оптимального вибору споживача в результаті зміни його доходу. Побудова кривої “дохід-споживання”. Криві Енгеля.

Зміна оптимального вибору споживача в результаті цінових змін. Побудова кривої “ціна – споживання”. Індивідуальний та ринковий попит. Споживчий надлишок.

Ефект доходу і заміщення як альтернативне пояснення для оберненої пропорційності кривої попиту. Загальний ефект від зміни ціни. Визначення ефекту заміщення і ефекту доходу у загальному ефекті від зміни ціни. Парадокс Гіффена.

Тема 7. Мікроекономічна модель фірми

Фірма, як суб’єкт ринкових відносин. Структура та організаційно-правові форми фірми. Мотивація поведінки фірми. Основні проблеми вибору економічної організації фірми: що виробляти, як виробляти, для чого виробляти. Фактор часу і періоди функціонування фірми: миттєвий, короткостроковий і довгостроковий.

Процес виробництва. Ресурси і випуск.

Тема 8. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника

Поняття і параметри виробничої функції. Виробнича функція з одним змінним фактором. Сукупний, середній і граничний продукт і їх графічне зображення. Закон спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва. Стадії виробництва та обґрунтування управлінських рішень щодо розширення та згортання виробництва.

Виробнича функція з двома змінними факторами виробництва. Ізокванта та її властивості. Карта ізоквант. Гранична норма технологічного заміщення. Можливі конфігурації ізоквант.

Ізокоста та її властивості. Карта ізокост. Рівновага виробника. Траєкторія розвитку фірми. Оптимальний шлях розвитку в тривалому періоді. Закон ефекту масштабу: зростаючий, незмінний та спадний ефект.

Тема 9. Витрати фірми, доходи та прибуток

Суть витрат фірми. Економічні витрати. Бухгалтерські витрати. Витрати виробництва в короткостроковому періоді. Загальні, постійні та змінні витрати. Середні витрати. Граничні витрати. Витрати фірми в довгостроковому періоді. Оптимальний випуск продукції фірмою в довгостроковому періоді.

Суть доходу та його види. Середній дохід. Загальний дохід. Граничний дохід.

Поняття прибутку. Економічний, бухгалтерський та нормальний прибуток. Максимізація прибутку: два підходи.

Тема 10. Ринок досконалої конкуренції

Характерні ознаки ринку досконалої конкуренції.

Ринковий попит і попит на продукт фірми в умовах досконалої конкуренції.

Визначення ціни і випуску продукції досконалим конкурентом в короткостроковому періоді. Принцип порівняння валового доходу і валових витрат. Принцип порівняння граничного доходу і граничних витрат.

Визначення ціни і випуску продукції досконалим конкурентною фірмою в довгостроковому періоді. Довготермінова рівновага фірми. Зміна довготермінової рівноваги на фірмі і в галузі.

Ефективність діяльності фірми в умовах досконалої конкуренції.

Тема 11. Монопольний ринок

Визначення чистої монополії та причини її існування. Види монополії. Попит на продукт монопольного виробника. Валовий дохід і граничний дохід в умовах чистої монополії.

Визначення монопольним виробником ціни і обсягу виробництва. Короткотерміновий період: максимізація прибутку чи мінімізація збитків. Максимізація прибутку в довготерміновому періоді.

Цінова дискримінація та її наслідки. Економічні наслідки монополії (ефективність використання ресурсів, монополія і науково-технічний прогрес, монополія і розподіл доходу).

Тема 12. Монополістична конкуренція та олігополія

Визначення монополістичної конкуренції та її основні ознаки. Диференціація продукту. Нецінова конкуренція. Роль реклами в неціновій конкуренції. Ціна і випуск продукції в умовах монополістичної конкуренції. Наслідки монополістичної конкуренції.

Олігополія: суть та основні ознаки. Цінові моделі олігополії. Економічна ефективність олігополії.

Тема 13. Ринок факторів виробництва

Ринок факторів виробництва та значення формування цін на економічні ресурси. Особливості формування попиту на економічні ресурси. Попит на ресурси згідно теорії граничного продукту. Еластичність попиту на ресурс. Зміни в попиті на ресурс. Оптимальне поєднання ресурсів. Правило мінімізації витрат. Правило максимізації прибутку.

Ціноутворення на фактори виробництва. Ринок праці: попит і пропозиція праці. Особливості ціноутворення на досконалому і недосконалому ринках праці.

Ринки капіталу. Інвестиційні рішення. Фактор часу в аналізі капіталу. Дисконтована вартість та її обчислення. Відсоток.

Ринок землі. Земельна рента та ціна землі.

Тема 14. Загальна ринкова рівновага та інституціональні аспекти ринкового господарства

Часткова та загальна рівновага. Аналіз загальної рівноваги. Ефект зворотнього зв'язку. Система рівнянь загальної рівноваги за Вальрасом. Закон Вальраса.

Теорія добробуту та Парето-ефективність. Три умови ефективності (оптимальності): ефективність споживання (обміну); ефективність виробництва; загальна (одночасна) ефективність виробництва і споживання. Досконала конкуренція та економічна ефективність. Ефективність та справедливість.

Причини обмеженої спроможності ринкового регулювання. Відхилення та невдачі ринку. Переливи (екстерналії). Витрати переливу (негативні екстерналії). Вигоди переливу (позитивні екстерналії). Шляхи корекції екстерналій.

Суспільні та приватні витрати. Теорема Коуза. Засоби державного регулювання. Ділове співробітництво між людьми. Юридичне розв'язання проблеми – позов на відшкодування збитків.

Суспільні блага і послуги. Індивідуальні, суспільні та квазісуспільні блага. Ефективна кількість суспільних благ. Забезпеченість суспільними благами.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ “МІКРОЕКОНОМІКА”

1. Мікроекономіка як розділ економічної теорії, її взаємозв'язок з макроекономікою. Предмет і методологія мікроекономіки. Позитивна і нормативна мікроекономіка.
2. Попит. Закон попиту. Крива або графік попиту. Фактори, що визначають попит.
3. Пропозиція. Закон пропозиції. Крива або графік пропозиції. Фактори, що визначають пропозицію.
4. Ціна рівноваги або ринкова ціна, причини формування та суть. Залежність ціни від зміни попиту і пропозиції.
5. Законодавче встановлення максимальної ціни, причини та наслідки подібного обмеження. Встановлення законодавством мінімальної ціни.
6. Суть цінової еластичності попиту, конкретні форми її вираження.
7. Суть цінової еластичності пропозиції, конкретні форми її вираження.
8. Вплив податків на попит і пропозицію.
9. Дотування виробників і його мікроекономічні наслідки. Виплата субсидій споживачам.
10. Суть теорії корисності. Одиниця вимірювання корисності. Гранична і загальна корисність. Максимізація корисності і рівновага споживача.
11. Крива індивідуальності та її властивості. Карта індивідуальності. Бюджетна пряма та можливість визначення оптимальних комбінацій покупки товарів. Рівновага споживача при бюджетному обмеженні.
12. Бюджетна пряма та зміни в доході і ціні. Графіки кривої споживання доходу і кривої цінового споживання.
13. Ефект доходу і заміщення як альтернативне пояснення для оберненої пропорційності кривої попиту.
14. Фірма як суб'єкт ринку. Мотивація поведінки фірми. Фактор часу і періоди у функціонуванні фірми.
15. Поняття і параметри виробничої функції. Сукупний, середній і граничний продукт. Виробнича функція з одним змінним фактором. Закон спадної граничної продуктивності.
16. Виробнича функція з двома змінними факторами (неокласична). Ізокванта. Карта ізоквант. Гранична норма технологічного заміщення. Пропорційна варіація факторів виробництва. Функція Леонтьєва.
17. Ізокоста. Рівновага виробника. Траєкторія розвитку фірми.
18. Закон ефекту масштабу. Зростаючий, незмінний, спадний ефект масштабу.
19. Суть витрат фірми. Економічні і бухгалтерські витрати. Витрати виробництва в короткостроковому і довгостроковому періодах.
20. Суть доходу та його види. Середній, загальний, граничний дохід.
21. Суть прибутку та його види. Економічний, бухгалтерський та нормальний прибуток. Максимізація прибутку: два підходи.
22. Визначення досконалої конкуренції та її основні ознаки. Ціна і випуск продукції при досконалій конкуренції.
23. Визначення чистої монополії і причини її існування. Види монополій. Ціна і випуск продукції при чистій монополії. Цінова дискримінація.
24. Визначення монополістичної конкуренції та її основні ознаки. Ціна і випуск продукції в умовах монополістичної конкуренції.
25. Олігополія: суть та основні ознаки. Цінові моделі олігополії.
26. Особливості формування попиту і пропозиції на економічні ресурси. Попит на ресурси згідно теорії граничного продукту. Оптимальне поєднання ресурсів.
27. Особливості землі як фактору виробництва. Попит і пропозиція землі. Економічна рента і ціна землі.
28. Ринок праці. Особливості ціноутворення на досконалому і недосконалому ринках праці.
29. Капітал як ресурс тривалого використання. Попит та пропозиція капіталу. Фактор часу в аналізі капіталу. Аналіз інвестиційних рішень.
30. Дисконтування. Відсоток.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ДИСЦИПЛІНИ “МІКРОЕКОНОМІКА”

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: Навч. посіб.: У 2 кн. / Авт. кол.: С. Панчишин, П. Островерх, Г. Стеблій та ін. - Кн. 2: Мікроекономіка. - 4-те вид., випр. і доп. - К.: Знання, 2013. - 437 с.
2. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: Підручник // За ред. С. Панчишина, і П. Островерха. Книга 2. - К.: Знання, 2010. - 440 с.
3. Буряк П.Ю., Гупало О.Г., Стасюк І.В. Мікроекономіка: Навч. посіб. - К.: “Хай-Тек Прес”, 2008. - 368 с.
4. Горбачевська О.В. Графічні побудови в мікроекономіці. - Львів: ЛБІ НБУ, 2002. - 175 с.
5. Горобчук Т. Т. Мікроекономіка. Навчальний посібник. - К.; Центр навчальної літератури, 2004, - 272 с.
6. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка і С. Панчишина. - К.: Видавничий Дім “Альтернативи”, 2001. - 606 с.
7. Економічна теорія: практикум (тести і задачі). Навчальний посібник / За ред. О. Ватаманюка. - Львів: «Інтелект-Захід», 2010. - 374 с. (Гриф МОН України)
8. Задоя А.О. Мікроекономіка: Курс лекцій: Навч. посіб. 3-тє вид. випр. - К.: Т-во “Знання”, КОО, 2003. - 211 с.
9. Кемпбелл Р. Макконнелл, Стенлі Л. Брю. Аналітична економія. Принципи, проблеми і політика. - Ч. 2. Мікроекономіка / Пер. з англ. С. Панчишина, О. Ватаманюка, І. Бика. - Львів: Видавнича Спілка “Просвіта”, 1999. - 649 с.
10. Косік А. Ф. Гронтковська Г. Е. Мікроекономіка: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 416 с.
11. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студентів екон. спец. закл. освіти: У 2 ч. / С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніна та ін.; За заг. ред. С. Будаговської. - К.: Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2001. - 517 с.
12. Нарижна Л. Д., Пономарьова Л. Н. Мікроекономіка в схемах: Навчальний посібник для самостійної роботи студентів. - К.: Центр навчальної літератури, 2007. - 160 с.
13. Павленко І. М. Мікроекономіка. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 288 с.
14. Семуельсон Пола А., Нордгауз Вільям Д. Мікроекономіка / Пер. з англ. - К.: Основи, 1998.
15. Стеблій Г. Я. Мікроекономіка: Навчальний посібник. - Київ: Фірма “УНККОС”, Центр навчальної літератури, 2007. - 221 с.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ „МАКРОЕКОНОМІКА”

Тема 1. Макроекономіка як наука

Роль макроекономіки в житті суспільства. Підвищення ефективності використання економічних ресурсів як спосіб підвищення рівня задоволення матеріальних потреб. Практична функція макроекономіки. Об'єкт і предмет макроекономіки. Завдання макроекономіки. Економічна система та ефективність її функціонування. Позитивна й нормативна функції макроекономіки.

Методологія макроекономіки. Сходження від абстрактного до конкретного як метод пізнання причинно-наслідкового механізму функціонування та розвитку національної економіки. Моделювання як головний метод відображення фактичної поведінки економіки.

Макроекономічні сфери та цілі макроекономічної політики держави. Види стабілізаційної політики держави.

Макроекономічні показники. Агрегування. Ендогенні й екзогенні змінні. Запаси і потоки. Короткостроковий і довгостроковий періоди.

Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Система національних рахунків як міжнародний стандарт макроекономічного рахівництва. Методологічні принципи системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: інституціональна одиниця, сектори, економічні операції, рахунки.

Основні макроекономічні показники. Проміжна продукція, кінцева продукція і ВВП. Методи обчислення ВВП. Виробничий метод, розподільний метод, метод кінцевого використання. Обчислення валового національного доходу та валового національного наявного доходу. Макроекономічні показники на чистій основі.

Номінальний і реальний ВВП. Базовий і поточний періоди, фактичні (поточні) та порівнянні (постійні) ціни. Індекс цін, індекс споживчих цін, індекс цін ВВП (дефлятор ВВП). Відмінність між індексом споживчих цін і дефлятором ВВП. Дефлювання та інфлювання.

Тема 3. Ринок праці

Населення як джерело робочої сили. Показники рівня використання робочої сили: рівень зайнятості, рівень безробіття, коефіцієнт участі в робочій силі. Фрикційне, структурне, циклічне, природне безробіття. Повна зайнятість, неповна зайнятість, надмірна зайнятість. Обчислення природного рівня безробіття.

Механізм ринку праці. Неокласична теорія ринку праці. Кейнсіанська теорія ринку праці.

Втрати від безробіття. Витрати, що пов'язані з природним безробіттям. Втрати від циклічного безробіття. Відставання фактичного ВВП від потенційного ВВП (розрив ВВП). Закон Оукена. Визначення потенційного ВВП на основі розриву ВВП. Визначення впливу безробіття на динаміку ВВП.

Тема 4. Товарний ринок

Сукупний попит та його відмінність від ринкового попиту. Крива сукупного попиту. Цінові чинники сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект чистого експорту. Нецінові чинники сукупного попиту та їх вплив на його криву.

Сукупна пропозиція. Довгострокова сукупна пропозиція та її теоретичний інструментарій. Графічна модель довгострокової сукупної пропозиції.

Основна модель короткострокової сукупної пропозиції. Нецінові чинники короткострокової сукупної пропозиції: ресурсові ціни, продуктивність ресурсів, субсидії підприємствам і податки на підприємства.

Модель AD-AS як базова модель економічної рівноваги. Короткострокова і довгострокова рівновага. Механізм відновлення економічної рівноваги.

Тема 5. Грошовий ринок

Сутність пропозиції грошей та грошові агрегати. Грошова база та її компоненти: готівка і банківські резерви, обов'язкові й надлишкові резерви. Грошовий мультиплікатор, коефіцієнт готівки, резервна норма. Мультиплікація грошової бази банківською системою. Грошова пропозиція як функція процентної ставки і крива пропозиції грошей.

Попит на гроші. Процентна ставка і альтернативна вартість зберігання грошей. Швидкість обігу грошей.

Механізм грошового ринку. Рівняння рівноваги на грошовому ринку. Роль процентної ставки у врівноваженні грошового ринку.

Процентна ставка: сутність та види. Реальна процентна ставка та чинники, що впливають на її рівень. Номінальна процентна ставка.

Тема 6. Інфляційний механізм

Темп інфляції та методи його обчислення. Види інфляції залежно від її темпів: помірна, галопуюча, гіперінфляція. Інфляція попиту, інфляція витрат та їх графічна інтерпретація. Очікувана і неочікувана інфляція.

Причини та наслідки інфляції. Кейнсіанська теорія щодо причини інфляції та її недоліки. Роль грошей в інфляційному механізмі: монетаристський підхід та позиція кейнсіанців. Чинники інфляції попиту. Чинники інфляції витрат. Інфляційні очікування. Основні наслідки високої інфляції.

Інфляція і безробіття. Ранній варіант кривої Філіпса. Сучасна крива Філіпса та її відмінність від раннього варіанту. Крива Філіпса у довгостроковому періоді.

Тема 7. Споживання домогосподарств

Доходи і витрати домогосподарств у моделі економічного кругообігу. Особистий дохід у приватній закритій економіці та його складові. Особистий наявний дохід у приватній закритій економіці.

Заощадження та споживання домогосподарств. Теперішня вартість майбутніх грошей і майбутня вартість теперішніх грошей. Зв'язок між диференціацією доходів і споживанням.

Гранична схильність до споживання та заощаджень. Чинники, що впливають на граничну схильність до споживання. Середня схильність до споживання та заощаджень. Індуційоване та автономне споживання. Чинники автономного споживання: багатство, запозичення.

Тема 8. Приватні інвестиції

Суть та види інвестицій. Проста інвестиційна функція. Процентна ставка і прибутковість інвестиційних проектів.

Графічна інтерпретація простої інвестиційної функції. Зміна автономних інвестицій та її графічна інтерпретація. Чинники автономних інвестицій: технічний прогрес, рівень забезпеченості основним капіталом, податки на підприємців, ділові очікування. Модель простого акселератора.

Заощадження та інвестиції. Заощадження як джерело і фінансове обмеження інвестицій. Залежність заощаджень від доходу. Структура заощаджень приватної закритої економіки. Роль фінансової системи в трансформації заощаджень в інвестиції. Фінансові ринки, фінансові посередники.

Тема 9. Сукупні витрати і ВВП

Сукупні витрати і рівноважний ВВП. Визначення рівноважного ВВП на основі методу «витрати — випуск». Фактичні та заплановані витрати. Модель «кейнсіанський хрест». Визначення рівноважного ВВП за методом «вилучення — ін'єкції». Заплановані та незаплановані інвестиції. Модель «заощадження — інвестиції».

Мультиплікатор витрат. Індуційовані й автономні витрати. Ефект мультиплікатора та його математична і графічна інтерпретація.

Сукупні витрати і потенційний ВВП. Рецесійний розрив як наслідок дефіциту автономних витрат в умовах неповної зайнятості. Графічна та математична інтерпретація рецесійного розриву. Інфляційний розрив як наслідок надлишку автономних витрат в умовах повної зайнятості. Графічна та математична інтерпретація інфляційного розриву.

Тема 10. Економічна динаміка

Сутність економічного зростання та його показники. Економічне зростання та економічний розвиток. Екстенсивне та інтенсивне зростання економіки. Основні теорії економічного зростання.

Основні передумови моделі Солоу. Вплив нагромадження капіталу, приросту населення та технічного прогресу на капіталоозброєність. Умови формування стійкої капіталоозброєності. Золоте правило нагромадження капіталу.

Джерела економічного зростання. Внесок факторів виробництва в економічне зростання.

Економічні цикли. Сутність та структура економічного циклу. Види економічних циклів. Характеристика фаз економічного циклу. Два напрями теорій економічного циклу. Основні теорії економічного циклу.

Тема 11. Держава в системі макроекономічного регулювання

Модель економічного кругообігу з урахуванням ролі держави. Валові та чисті податки. Державні видатки. Перерозподільна та стабілізаційна функції держави.

Вплив держави на умови формування економічної рівноваги. Модель економічної рівноваги за методом «витрати — випуск». Модель економічної рівноваги за методом «вилучення — ін'єкції».

Дискреційна фіскальна політика. Вплив державних закупівель на ВВП. Мультиплікатор витрат у змішаній закритій економіці. Вплив чистих податків на ВВП. Мультиплікатор податків. Спільний вплив фіскальних інструментів на ВВП і державний бюджет. Мультиплікатор збалансованого бюджету.

Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Автоматичні чисті податки як вмонтовані стабілізатори.

Сутність та кінцеві цілі монетарної політики. Інструменти монетарної політики: операції на відкритому ринку, операції на валютному ринку, облікова (дисконтна) ставка, нормативи обов'язкового резервування.

Тема 12. Зовнішньоекономічна діяльність

Сутність та методологія складання платіжного балансу. Дебетові та кредитові операції. Автономна стаття «Помилки та упущення». Рахунок поточних операцій та його складові. Рахунок капітальних операцій і зміст його складових. Взаємозв'язки рахунків. Резервні активи як регулююча стаття платіжного балансу.

Валютний курс. Валюта та її види. Номінальний валютний курс і способи котирування валюти. Чинники, що впливають на номінальний валютний курс. Паритет купівельної спроможності. Фіксований і плаваючий валютний курс. Реальний валютний курс і умови торгівлі. Двосторонній і багатосторонній валютний курс.

Вплив зовнішньої торгівлі на економіку. Гранична схильність до імпорту. Чинники, що впливають на чистий експорт. Функція чистого експорту. Вплив чистого експорту на ВВП, мультиплікатор витрат у відкритій економіці.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ “МАКРОЕКОНОМІКА”

1. Макроекономіка як наука, її центральна проблема і головне завдання.
2. Основні макроекономічні показники.
3. Методи обчислення ВВП.
4. Економічне зростання. Типи та фактори економічного зростання.
5. Сутність, види і показники інфляції.
6. Циклічність як форма розвитку ринкової економіки. Основні види економічних циклів.
7. Сутність і структура середньострокового економічного циклу.
8. Класична доктрина макроекономіки як теоретична база невтручання держави в економіку.
9. Дж. Кейнс про причини економічної нестабільності, необхідність і способи державного втручання в економіку.
10. Монетаристська школа про причини економічної нестабільності та механізм регулювання ринкової економіки.
11. Сукупний попит, його складові та чинники.
12. Сукупна пропозиція та її чинники.
13. Споживання і заощадження як функції доходу. Чинники споживання і заощадження, які не пов'язані з доходом.
14. Інвестиції. Крива попиту на інвестиції і чинники її зміщення.
15. Визначення рівноваги у приватній закритій економіці методами “витрати-випуск” та “вилучення-ін’єкції”.
16. Ефект мультиплікатора. Мультиплікатор інвестицій.
17. Рецесійний та інфляційний розриви в економіці.
18. Дискреційна фіскальна політика та її інструменти.
19. Автоматична фіскальна політика, її стабілізуючий вплив.
20. Фіскальна політика та державний бюджет.
21. Державний борг.
22. Механізм функціонування грошового ринку.
23. Банківський механізм розширення грошової пропозиції на основі депозитного і грошового мультиплікаторів.
24. Монетарна політика та її інструменти.
25. Модель IS-LM як імітація одночасної рівноваги на товарному і грошовому ринках.
26. Ринок праці та механізм його функціонування.
27. Крива Філіпса.
28. Платіжний баланс країни.
29. Економічна рівновага в умовах відкритої економіки. Повний мультиплікатор.
30. Валютний курс.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ДИСЦИПЛІНИ “МАКРОЕКОНОМІКА”

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник : у 2 кн./ С.М. Панчишин, П.І. Острочерх, І.В. Грабінська та ін.; за ред. С.М. Панчишина, П.І. Острочерха. – 3-те вид., виправл. та доп. – Л. : Априорі, 2017. – Кн.1: Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка . – 567с.
2. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: Навч.посіб.: У 2 кн.- Кн.1: Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка / Авт.кол.: С.Панчишин, П.Острочерх, Г.Стеблій та ін.- 4-те вид., випр. і доп.- К.: Знання, 2013.- 723 с.
3. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: Підручник // За ред. С.Панчишина, і П.Острочерха. Книга 2. – К. : Знання, 2010. – 440с.
4. Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 703 с
5. Гронтковська Т. Е., Косік А. Ф. Макроекономіка: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 672 с.
6. Дорнбуш Р., Фішер С. Макроекономіка. – К.: Основи, 1996.
7. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка та С. Панчишина. – К.: Альтернативи, 2001.
8. Круш П. В. Макроекономіка та її регулювання: Навч. посіб. – К.: Каравела, 2009. – 424 с.
9. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Макроекономіка: Пер. з англ. С.М. Панчишина. – Львів.: Просвіта, 1998.
10. Макроекономіка: Навч. посібник / за заг.ред. Гупала О.Г. – К.: «Хай-Тек Прес», 2010.
11. Манків Грегорі Н. Макроекономіка / Пер. з англ. С. Панчишина. – К.: Основи, 2000.
12. Міжнародна макроекономіка. Навч. посіб. Видання 3-те перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.
13. Приходько В.П., Шинкар В.А. Макроекономіка: Навчальний посібник. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2014. – 248 с.
14. Савченко А.Г. Макроекономіка: Навч.-метод. посібник для самот. вивчення. дисц. – К.: КНЕУ, 2006.
15. Самюельсон Пол А., Нордгауз Вільям Д. Макроекономіка / Пер. з англ. – К: «Основи», 1995. – 544 с.

ІНТЕРНЕТ САЙТИ

1. Офіційний портал Верховної Ради України: <https://www.rada.gov.ua/>
2. Ліга Бізнес Інформ: <http://www.liga.net/>
3. Нормативні акти України: <http://www.nau.kiev.ua/>
4. Урядовий портал: <https://www.kmu.gov.ua/>
5. Державна служба статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Всі новини економіки та фінансів: <http://www.ukr.net/ua/news/jekonomika>
7. Міністерство фінансів України <https://minfin.com.ua/ua/>
8. Державна податкова служба України <https://tax.gov.ua/>
9. Нормативні акти України: <http://www.nau.kiev.ua/>
10. Українське право: <http://www.ukrpravo.com/>

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ РІВНЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Оцінювання рівня знань студентів проводиться за модульно-рейтинговою системою.

Кожний екзаменаційний білет містить 32 завдання. Встановлено 3 рівні складності завдань.

Перший рівень (завдання 1-20) – тестові завдання із вибором відповіді. Завдання мають по чотири варіанти відповідей, з яких **лише одна є правильною**. Оберіть правильну, на Вашу думку, відповідь та позначте її в картці тестування знаком **X**. За кожне правильно виконане завдання виставляється **1,5 бала**.

Максимальна кількість балів, які може набрати студент за перший рівень становить **30 балів**.

Другий рівень – тестові завдання підвищеного рівня складності із вибором відповіді. Завдання мають по чотири варіанти відповідей, з яких **лише одна є правильною**. Оберіть правильну, на Вашу думку, відповідь та позначте її в картці тестування знаком **X**. За кожне правильно виконане завдання студенту виставляється **3 бали**.

Максимальна кількість балів, які може набрати студент за другий рівень становить **30 балів**.

Третій рівень – дві задачі, перша – з “Мікроекономіки”, друга – з “Макроекономіки”. Студент повинен на чернетці розв’язати задачу та звірити свій результат із запропонованими відповідями, обравши одну правильну. В картці виконання завдань студент ставить позначку проти правильної відповіді.

За кожен правильно розв’язану задачу студенту виставляється **20 балів**.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за третій рівень завдань становить **40 балів**.

Результат оцінювання відповіді студента залежить від загальної кількості набраних ним балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за всі три рівні завдань становит **100 балів**.

Шкала оцінювання успішності студентів за результатами підсумкового контролю

Рейтинг студента (балів)	Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка	
			за національною системою	За системою ЛНУ
90-100	A	Відмінно (EXCELLENT) – відмінне виконання з незначною кількістю помилок	Відмінно	5
81-89	B	Дуже добре (VERY GOOD) – вище середніх стандартів але з деякими помилками	Добре	4
71-80	C	Добре (GOOD) – в цілому змістовна і правильна робота з певною кількістю значних помилок		
61-70	D	Задовільно (SATISFACTORY) – непогано, але зі значною кількістю недоліків	Задовільно	3
51-60	E	Достатньо (SUFFICIENT) – виконання відповідає мінімальним критеріям		
25-50	FX	Незадовільно (FAIL) – необхідна ще певна додаткова робота для успішного складання екзамену	Незадовільно	2
1-24	F	Незадовільно (FAIL) – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		